

KARAKTERISTIKE NAJSTARIJE SLAVENSKE KERAMIKE PRIMJER LONCA IZ OBJEKTA SO 11 S NALAZIŠTA MURSKA SOBOTA – NOVA TABLA

MITJA GUŠTIN
Univerza na Primorskem
Znanstveno-raziskovalno središče
Inštitut za dediščino Sredozemlja
p.p. 14
SI-6330 Piran
Mitja.Gustin@zrs.upr.si

DAŠA PAVLOVIČ
Univerza na Primorskem
Znanstveno-raziskovalno središče
Inštitut za dediščino Sredozemlja
p.p. 14
SI-6330 Piran
Dasa.Pavlovic@zrs.upr.si

UDK: 904(497.4 Murska Sobota)"653":738
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno / Received: 2010-06-08

Prilog analizira značajke rane slavenske proizvodnje keramike na temelju nalaza iz prvog horizonta naseljavanja na širem području Murske Sobote. Osim očitih razlika, u odnosu prema starijim keramičkim proizvodima kasne antike kao i onima iz mlađe faze naseljavanja tog prostora, u prilogu su prikazani i rezultati apsolutnih datacija toga najstarijeg horizonta.

KLJUČNE RIJEČI: *ranoslavenska keramika, Nova tabla kod Murske Sobote, Slaveni*

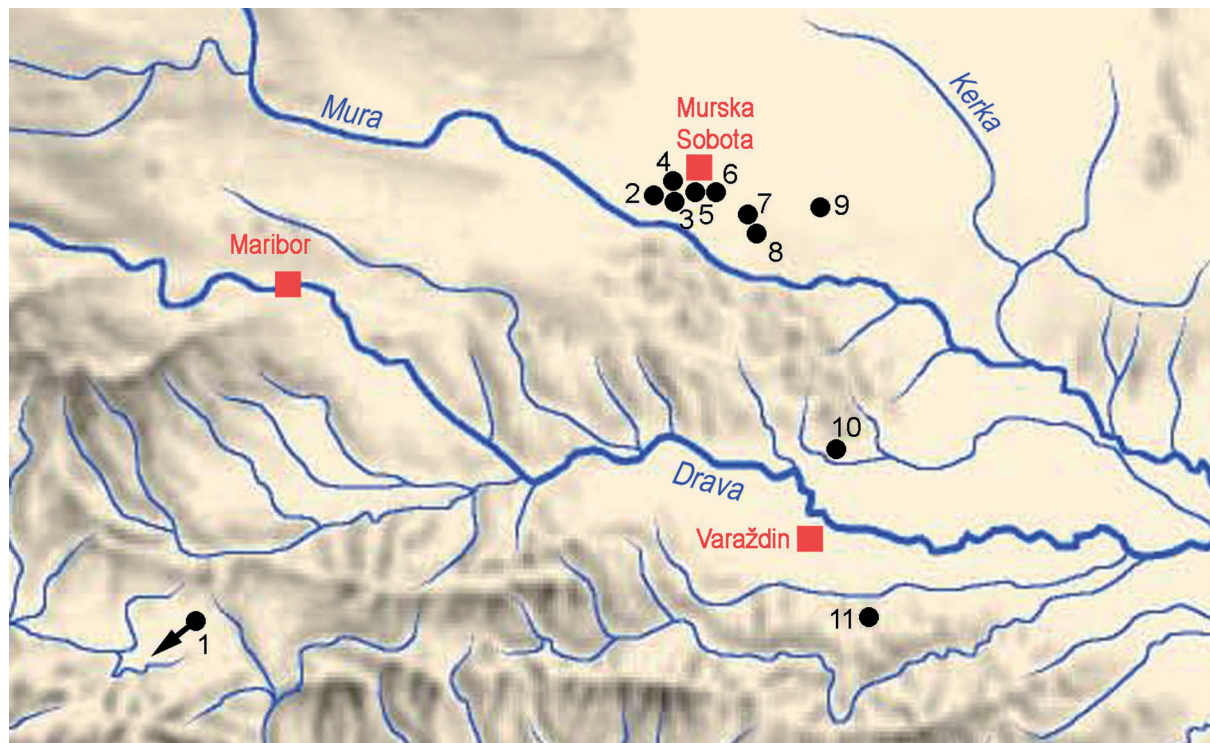
U periodu od 1999. do 2008. godine u svrhu izgradnje autoputa, na dijelu Prekmurja koji se zove Ravensko, između riječne obale Mure i grada Murska Sobota, izvedena su opsežna arheološka iskapanja koja su otkrila brojne ostatke iz ranoga srednjeg vijeka (Sl. 1).¹ Među istraženim dionicama s otkrivenom površinom većom od 40 ha, veličinom se ističe poljoprivredna površina nazvana Nova tabla, koji spada među najopsežnija u cijelosti arheološki istražena područja između Alpa i sjevernog Jadrana.

Sustavnim je istraživanjima na Novoj tabli otkriveno više od 1000 raznih arheoloških struktura iz različitih razdoblja: od neolitika do srednjeg vijeka. Uz brojnost važnih prapovijesnih i antičkih objekata najveće je iznenađenje bilo otkriće ranosrednjovjekovnih ostataka koje možemo povezati s prvim slavenskim naseljavanjem u Podravskoj i Pomurskoj regiji – na prostoru između istočnih Alpa i sjevernog Jadrana.

Na Novoj tabli istraženo je 189 manjih i većih naseobinskih objekata koji su već pri prvom otkriću u jesen 1999. godine bili s velikom sigurnošću prepoznati i uvršteni u ranosrednjovjekovno razdoblje. Naselju s ostacima naseobina pripada i grupa od jedanaest skeletnih grobova, otkrivena na jugozapadnom rubu rimskih humaka s paljevinskim grobovima.

Ranosrednjovjekovno naseljavanje na Novoj je tabli, na temelju tipologije i usporedbe s drugim srodnim nalazištima, te uz pomoć brojnih radiokarbonskih datacija, podijeljeno na

¹ M. GUŠTIN, 2002; M. GUŠTIN, 2008.

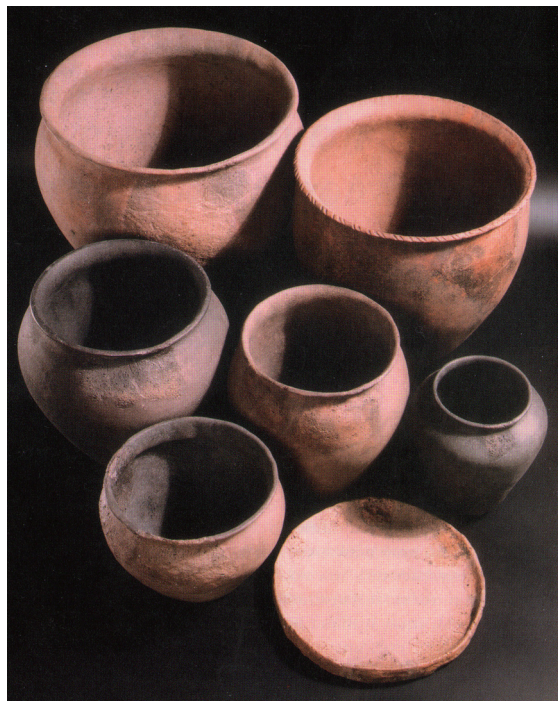
Sl. 1. Nalazi ranosrednjovjekovne keramike horizonta Murska Sobota 1 između Istočnih Alpa i Jadrana (dopunjeno po M. GUŠTIN, 2007, slika 1: 1): 1 Bled, 2 Krog-Žabnjek, 3 Krog-Pod Kotom, 4 Grofovsko, 5 Kotare-Baza, 6 Murska Sobota-Nova tabla, 7 Lipovci-Popava, 8 Bratonci, 9 Turnišče-Nedelica, 10 Nedelišče-Stara ves, 11 Jakopovec-Blizna. Fig. 1. Finds of early mediaeval pottery of Murska Sobota horizon 1 between the Eastern Alps and Adriatic (supplemented; after M. GUŠTIN, 2007, sl. 1: 1): 1 Bled, 2 Krog-Žabnjek, 3 Krog-Pod Kotom, 4 Grofovsko, 5 Kotare-Baza, 6 Murska Sobota-Nova tabla, 7 Lipovci-Popava, 8 Bratonci, 9 Turnišče-Nedelica, 10 Nedelišče-Stara ves, 11 Jakopovec-Blizna.

dva veća kulturna i vremenska horizonta: Murska Sobota 1 i 2 s međufazama razvoja, koji obuhvaćaju razdoblje od 6. do početka 9. stoljeća.²

Toj rasprostranjenosti materijalnih izvora koju možemo pratiti na području između istočnih Alpa i Jadrana, odgovaraju i povijesni tekstovi autora iz 6. i 7. stoljeća koji omogućuju da se dobro razumije doseljavanje u Pomurje, Podravinu i preko Ljubljanske kotline dalje do ravničarskih prostora Friulija i obalnog zaleđa u Istri. Iz tih vrela prije svega saznajemo o odlasku germanskih Langobarda iz zapadne Panonije i Istočnih Alpa na italski poluotok nakon 568. godine, što je omogućilo doseljavanje na politički i upravno-administrativno prazne prostore. Vrela tog vremena daju nam oskudne, ali vrlo važne političke i vojno-povijesne izvještaje o Samovoj plemenski zajednici (623.-658. g.) i sukobima s Francima i Avarima te o postojanju Karantanije (664.-772. g.), koja se u strahu od avarske dominacije povezala s Bavarima, a time posredno i s franačkim kraljem te kršćanskom Crkvom.³

² M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002; M. GUŠTIN, 2004; M. GUŠTIN, 2006; M. GUŠTIN, 2007; M. GUŠTIN, 2008a; M. GUŠTIN, 2008b; M. GUŠTIN 2010, D. PAVLOVIČ, 2008, M. GUŠTIN, D. PAVLOVIČ, 2011.

³ P. BITENC, T. KNIFIC, 2001; M. GUŠTIN, 2004 s literaturom.

Sl. 2. Murska Sobota-Nova tabla, primjeri ranosrednjovjekovne keramike horizonta Murska Sobota 1 (prema M. GUŠTIN, 2002, slika 3).

Fig. 2. Murska Sobota-Nova tabla, examples of early mediaeval pottery of Murska Sobota horizon 1 (after M. GUŠTIN, 2002, fig. 3).

Da bismo dobili pravu sliku o širenju prvih slavenskih doseljenika prema jugozapadu, osobito prema obali Tršćanskog zaljeva, osim brojnih arheoloških nalaza treba uzeti u obzir i vrlo važan dokument iz 804. godine poznat kao *Rižanska skupština* (*Rižanski placit*). U tom odlomku (ekscerptu) sudske skupštine koju je sazvao Karlo Veliki i u kojoj se radi o pravima lokalnih zajednica istarskih gradova što ih zastupa Crkva i mještani (biskupi *in primateso*) u vrijeme prijelaza iz bizantske pod franačku vlast, spominje se i kolonizacija slavenskih doseljenika u zaleđe Istre.⁴

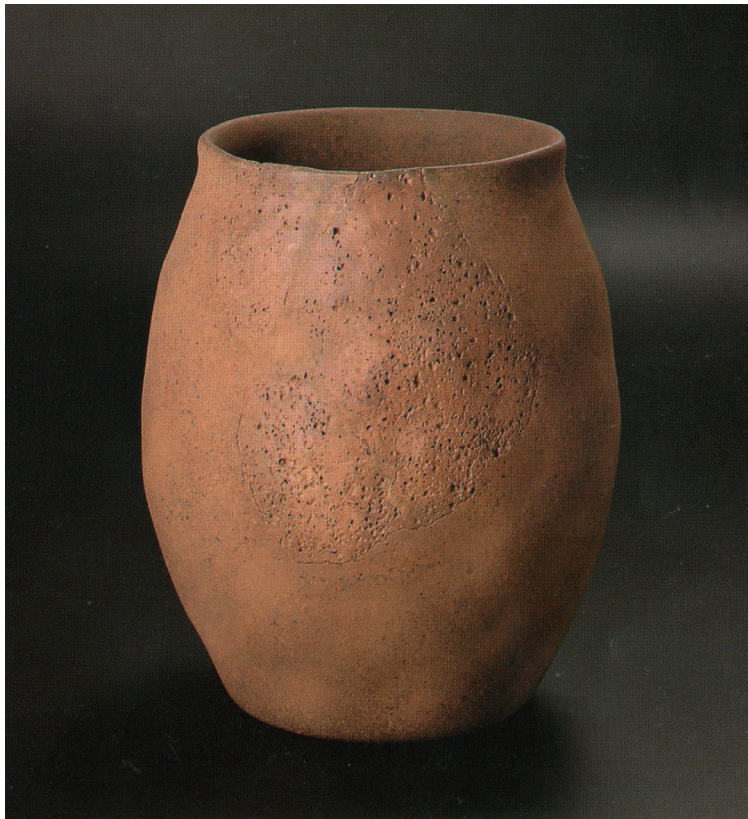
Za razliku od pisanih vrela arheološki materijal donosi specifične, drugačije informacije čijim proučavanjem problematika naseljavanja Slavena na prostor današnjeg Prekmurja dobiva potpuno novu, društvenu dimenziju.

U ranosrednjovjekovnim naseobinskim objektima na Novoj tabli među nalazima prevladava keramika. U prilogu želimo prikazati značajke njezinih najstarijih primjeraka. Prema tipološkoj analizi ranosrednjovjekovne keramike, otkrivene već u prvoj radnoj sezoni u listopadu 1999., jasno se pokazalo da neki objekti sadržavaju keramiku koju možemo pripisati dobro poznatoj praškoj kulturi, raširenoj prije svega u Češkoj i Slovačkoj te Ukrajini.⁵ Keramika toga naseobinskog horizonta (Sl. 2) svakako je dobar svjedok najstarijega slavenskog naseljavanja, kako u Prekmurju tako i na širem području.⁶

⁴ H. KRAHWINKLER, 2004.

⁵ M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002.

⁶ L. BEKIĆ, 2006, 125-126, T. 27; 211-218. T. 6-8.

Sl. 3. Murska Sobota-Nova tabla, lonac iz objekta SO 11 (prema M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002, slika 5).
Fig. 3. Murska Sobota-Nova tabla, pot from the object SO 11 (after M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002, fig. 5).

U najstarije ranoslavenske naseobinske ostatke na Novoj tabli možemo uvrstiti inventar jame SO 11. Među prilično malobrojnim ulomcima keramike pronađen je i dio lončića ručne jednostavne izrade s lagano izvijenim obodom. Rekonstruirani lončić (Sl. 3) vitko oblikovana trupa, neizraženo oblikovana oboda, ručne izrade s rupičastom neukrašenom površinom, dobar je predstavnik keramike praške kulture.⁷ Osim oblika praškog tipa lonac ima i prepoznatljivu fakturu koja je karakteristična za keramičke proizvode prvoga slavenskog horizonta Murska Sobota 1. U toj se fakturi osim svijetloga neoksidacijskog pečenja može primijetiti, prije svega, neravna, rupičasta površina cijele posude.

Rupičasta površina keramičkih posuda je, uz ukras urezane valovnice, u slovenskoj arheološkoj sredini prepoznatljiva osobina ranosrednjovjekovne - slavenske keramike. Rupičavost je osobina lončarskog proizvoda koja na površini posude izgleda kao veća količina različito oblikovanih pora koje ne moraju biti nužno povezane s poroznosti posude. Rupičavost i poroznost ovise o sadržaju lončarske mase, njezinim primjesama, načinu pečenja kao i o završnoj obradi površine posude. Poroznost, suprotno od rupičavosti, shvaćamo kao posebnu karakteristiku lončarske mase, povezane sa propusnošću tekućina.

⁷ usp. M. KUNA et al., 2005, 347.

Upravo zbog toga što je rupičasta površina jedna od važnijih karakteristika keramike prvog vala slavenskog naseljavanja u Prekmurju, na ovom mjestu sažimamo neka razmišljanja o načinu proizvodnje takve keramike. Nastajanje rupičaste površine u svakom slučaju ovisi o primjesama koje su bile dodane glini i koje izgore pod utjecajem vatre, odnosno visokih temperatura, pougljene ili se kasnije izluče iz keramike.

Najčešće se rupičavost površine povezuje s primjesama biljnog podrijetla, obično sa zrnima žita koja pri pečenju u potpunosti izgore. Kod nekih primjera otkrivena su i pougljenjena zrna, što potvrđuje takav način izrade.⁸ U pokusima s eksperimentalno izrađenom keramikom pokazalo se da nisu dodavana svježja zrna jer se ona pri pečenju napnu i puknu, pa bi to uzrokovalo i pucanje keramike.⁹ Sjemenke koje su se sačuvale u keramici, najvjerojatnije su već bile dobro osušene prije nego što su vjerojatno slučajno dospjele u lončarsku masu i u sam postupak izrade keramike.

Do rupičaste površine keramike navodno bi moglo doći i zbog toga što su u glinu dodavali pješčani sediment koji često sadrži i vapnene ljuske manjih školjaka. Pri visokim temperaturama ljuske se pretvore u vapno, koje se zatim izluči te tako napravi rupičastu površinu. U posudama su bili pronađeni ostatci zrna kao i ostatci školjaka.¹⁰

Jedan je od mogućih načina za dobivanje rupičaste površine i dodavanje zdrobljenog ugljena. Taj način teško je dokazati, ali je bio uspješno izveden pri eksperimentalnoj izradi slavenske keramike. Lončar Igor Bahor uspio je dodavanjem uglja glini proizvesti nevjerojatno sličnu rupičastu keramiku, zbog čega ni tu mogućnost ne smijemo zanemariti. Njegov eksperiment bio je izveden i prikazan u dokumentarnom filmu "Z vzhoda" režisera Mihe Knifca.¹¹

Bez obzira na to da pitanje s kakvim su dodatcima uspijevali stvoriti rupičastu površinu ostaje otvoreno, činjenica je da su u ranom razdoblju, tj. krajem 6. i početkom 7. stoljeća, izrađivali upravo takvu vrstu keramike. S pravom se pitamo zašto je to tako.

Kad su se Slaveni doseljavali na Novu tablu, prvu su keramiku vjerojatno pekli na površini, u hrpama prekrivenim drvima u kojima je bilo nemoguće kontrolirati temperaturu pečenja. Rupičava površina poboljšava otpornost keramike na temperaturne promjene i udarce te smanjuje napetosti u unutrašnjosti posude.¹² Uz pomoć takve keramike smanjili su oštećenja koja bi mogla nastati poradi temperaturnih promjena za vrijeme pečenja i kasnije pri uporabi posuđa pokraj peći. Eksperimentalno izrađene lonce s dodanim ugljenom lončar Igor Bahor testirao je u tvornici Keramika Gorenje i pokazalo se da imaju veću otpornost na temperaturni šok kao i povećanu tvrdoću prijeloma.¹³

Karakteristike keramike prvih doseljenika na Novoj tabli predstavljaju dva oblika – lonci i pladnjevi za pečenje kojima su zajedničke osobine rupičasta, na dodir mekana površina, tinjac koji može biti prirodno sastavni dio gline, lončarska masa s dodatkom kremenog pijeska, ručna izrada i odsutnost ukrasa. Obično se lonci razlikuju samo po nijansama boje, što je posljedica nekontrolirane atmosfere pri pečenju.

Na temelju keramike s raznih nalazišta i na primjercima iz naseobine Roztoky, češki su istraživači praške kulture otkrili da se radi o istom tipu keramike međusobno vrlo različite fakture, odnosno o različitoj strukturi lončarske mase. To autori objašnjavaju kao posljedicu činjenice da je svaka obitelj imala svoj "recept" za pripremu lončarske mase.¹⁴ Možemo li na

⁸ G. FUSEK, 1994, 16; M. KUNA et al., 2005, 339.

⁹ I. BAHOR, 2010, 180.

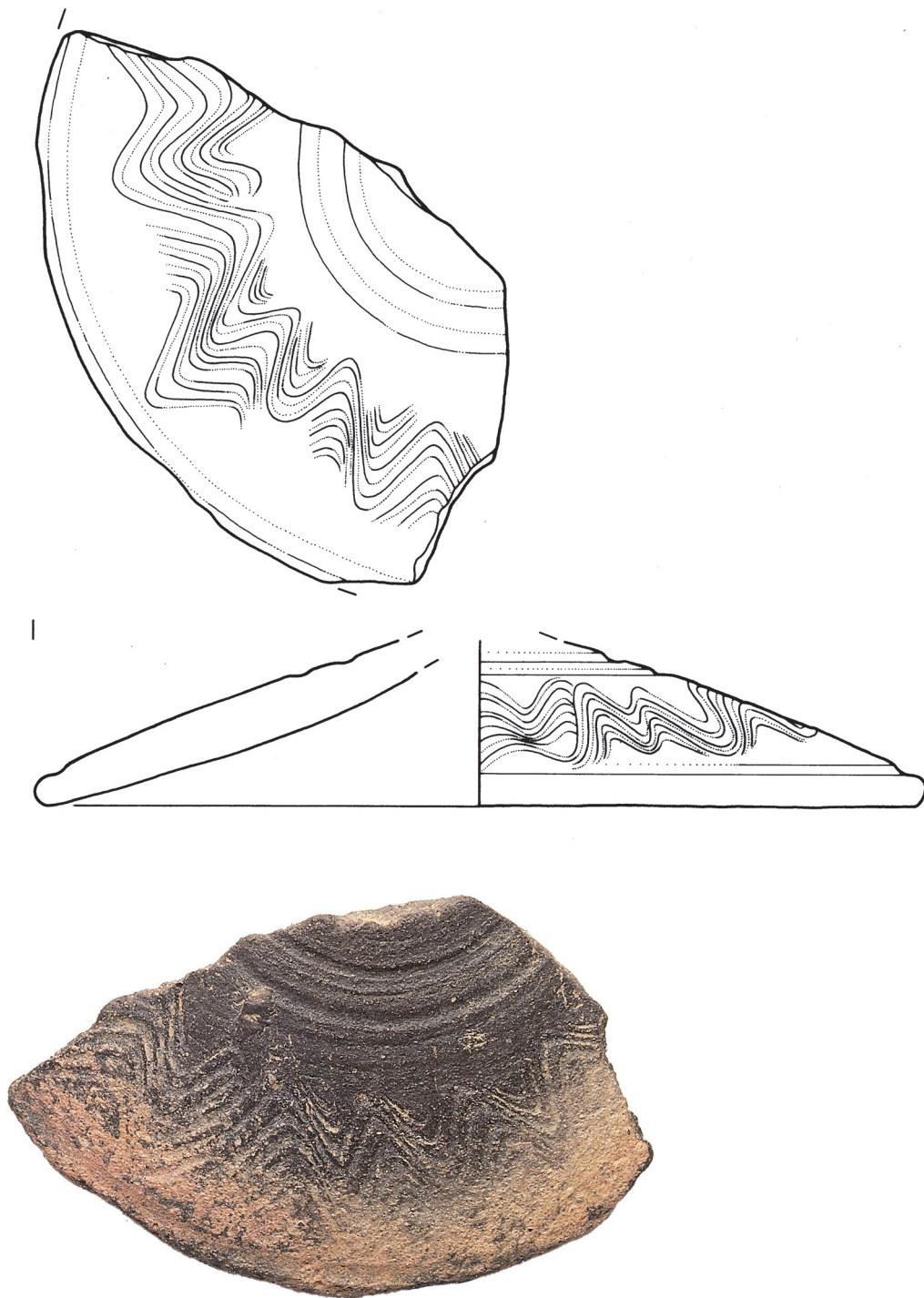
¹⁰ G. FUSEK, 1994, 16.

¹¹ M. GUŠTIN, 2005, 37; I. BAHOR, 2010.

¹² P. M. RICE, 1987, 230; M. HORVAT, 1999, 17.

¹³ I. BAHOR, 2010, 182.

¹⁴ M. KUNA et al., 2005, 338-339.

Sl. 4. Pot Kotom-cesta , kasnoantički poklopac. Fotografija i crtež M=1:2 (prema I. TUŠEK, 2002, 39, kat. br. 2).
Fig. 4. Pot Kotom-cesta, late Antique lid. Photo and drawing M=1:2 (after I. TUŠEK, 2002, 39, kat. br. 2).

Sl. 5. Murska Sobota-Nova tabla SO 39, karakterističan primjerak keramike sa početka horizonta Murska Sobota 2 (prema M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002, foto tabla 3).

Fig. 5. Murska Sobota-Nova tabla SO 39, characteristic example of pottery from Murska Sobota horizon 2 (after M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002, photo plate 3).

temelju tih pretpostavki očekivati da se u tih nekoliko najranijih objekata s Nove table za izradu keramike koristio samo jedan "recept" za izradu keramike?

Osim oblika lonaca rupičasta površina karakteristika je keramike koja je na tom prostoru jer se je na prostoru Prekmurja pojavila s novim doseljenicima krajem 6. stoljeća. Naseljenost Prekmurja u vrijeme kasne antike nije tako izražena i sačuvana je tek u tragovima. Npr. na nalazištu Pod Kotom-cesta bio je kasnoantički kulturni sloj oštećen pa je keramika oranjem dospjela u ispune nekih ranosrednjovjekovnih objekata.¹⁵ Značajke te kasnoantičke keramike su kompaktna i na dodir gruba površina, lončarska masa s dodatkom sitno mljevenog tinjca i manja količina kremenog pijeska te izrada na lončarskom kolu. Često je ukrašena plitko urezanim valovitim linijama, raspoređenim u više traka.

Među najkarakterističnije primjerke spada ulomak poklopca (Sl. 4) s nalazišta Pod Kotom-cesta za koji analogije nalazimo među materijalom s kasnoantičkih utvrđenih naseobina širom Slovenije na kojima se nije sačuvala dobra stratigrafska veza između horizonta kasne antike i ranoga srednjeg vijeka.¹⁶

Novi doseljenici i njihova karakteristična keramika s rupičastom površinom preplavili su ostatke iz kasne antike. Takav prepoznatljiv faktorni tip s rupičastom površinom sačuvao se kao jedina vrsta keramike samo u kratkom razdoblju. Uskoro nakon njezina pojavljivanja, već u prvoj polovini 7. stoljeća, počinju se na ranoslavenskoj keramici s Nove table i drugih nalazišta pojavljivati prve oblikovne i tehnološke razvojne promjene. Najizrazitije su u samim, sada jednoličnijim oblicima lonaca, a sporadično su se počeli pojavljivati i lonci ukrašeni valovnicama te lonci s drugačijom, kompaktnijom fakturom, bez rupičaste površine (Sl. 5).

¹⁵ I. TUŠEK, 2002, 37.

¹⁶ S. CIGLENEČKI, 2000; I. TUŠEK, 2002, 39.

Profantova početak ukrašavanja valovnicom u praškoj kulturi povezuje s dolaskom novog vala Slavena iz Podunavlja koji je bio posljedica krize u avarskom kaganatu nakon smrti khana Bayana 602. godine. Na područje Češke novi doseljenici donijeli su keramiku izrađenu na lončarskom kolu i ukrašenu valovnicom.¹⁷

Promjene izrade i ukrašavanja keramike u Prekmurju na prijelazu iz horizonta Murska Sobota 1 u horizont Murska Sobota 2 možda ne smijemo izravno povezati sa spomenutim migracijama i matičnosti Podunavlja pri generalnom širenju ranosrednjovjekovne slavenske civilizacije. Naravno, postavlja se pitanje gdje i do koje su mjere bile neposredno ili posredno preuzete obrtne tradicije kasnoantičkih starsjedilaca koji su poznavali ukras valovnice i izradu kompaktne fature keramike, jer se sredinom 7. st. sve više mogu uspoređivati tradicionalni kasnoantički oblici lonaca s ranosrednjovjekovnima.¹⁸

U Prekmurju, a posebno na području između Mure i današnje Murske Sobote, kao i na lokaciji Nova tabla, ranosrednjovjekovna naselja bila su raspršena. Razvoj naseljenosti uvjetovao je migracijski dolazak kao i potraga za novim životnim prostorom. Istraživanja pokazuju da generacijski nisu nastavili živjeti na istom prostoru pa zbog toga i ne postoje stratigrafski odnosi među starijim i mlađim objektima.

Zanimljiva je i činjenica da su i na prostorima kao što su današnja Češka i Slovačka (na kojima je broj istraženih naselja praške kulture puno veći) rijetki primjeri stratigrafskih odnosa objekata različite starosti objekata, pa je uspostavljanje relativne kronologije skoro nemoguće. Na temelju rijetkih stratigrafskih odnosa, istraživači čeških naselja praške kulture došli su do zaključka da su objekti koji sadrže isključivo jednostavnu, ručno izrađenu, neukrašenu keramiku, relativno stariji od objekata u kojima se počinje pojavljivati keramika s ukrasom izrađenim uz pomoć češlja.¹⁹

Na Novoj tabli nije bilo moguće izdvojiti relativnu starost objekata na temelju stratigrafskih odnosa, nego samo na temelju analize inventara i usporedbi sa drugim nalazištima. Zato je odluka za analizu većeg broja uzoraka koji su bili odgovarajući za radiokarbonsko datiranje, bila presudno važna. Tako danas raspoložemo s 36 apsolutnih datuma ranosrednjovjekovnog razdoblja na Novoj tabli koji su neprocjenjiva pomoć pri određivanju kronologije naselja i datiranja ranosrednjovjekovnog materijala s cijeloga obrađenog prostora (Sl. 1).

Pokazalo se da objektima u kojima se nalazi isključivo keramika sa karakterističnim rupičastim fakturnim tipom, koja je i prema oblicima bila određena kao najstarija ranosrednjovjekovna keramika na Novoj tabli, pripadaju apsolutni datumi čiji raspon 2Σ pripada 6. stoljeću. Najbolji su predstavnici već spominjani objekti SO 11²⁰ i SO 149²¹.

Arheološki materijal iz brojnih nasebinskih objekata s karakterističnim ukopanim zemunicama prvog vala naseljavanja na širem području zaravni između Mure i Drave (Sl. 1), u koje pribrojavamo i istodobno paljevinsko groblje na lokaciji Popova I,²² dobro odgovara slici koju daje raširenost praškog tipa keramike.²³

¹⁷ M. KUNA et al., 2005, 347, 349.

¹⁸ usp. i S. CIGLENEČKI, 2000, 61.

¹⁹ M. KUNA et al., 2005, 347.

²⁰ M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002, 61, Abb. 16.

²¹ D. PAVLOVIČ, 2008, 51.

²² I. ŠAVEL, 2008, 65-70.

²³ G. FUSEK, 2008, 653, Abb. 8.

Za kraj možemo reći kako na temelju preliminarnih analiza keramike zaključujemo da su prvi doseljenici na prostoru oko Murske Sobote, danas nazvanom Nova tabla, u ranom srednjem vijeku izrađivali i upotrebljavali keramiku izrazito rupičaste površine, mekane na dodir i lagane te otporne na temperaturne promjene i na udarce. Radi se o tehnološko i tipološko jednoličnom tipu keramike. Zato ističemo da se je krajem 6. stoljeća na istraženo područje doselila manja grupa ljudi (koja je vjerojatno odgovarala pojmu obitelji ili raširene obitelji) sa svojim "receptom" za pripremu i izradu keramičkog posuđa.

Najvjerojatnije se već u jednoj ili dvjema generacijama pojavilo novo tehnološko znanje i ukus što ga u arheološkom materijalu prepoznamo kao promjenu keramičke fakture koja postaje kompaktnija i u sve većem broju ukrašena urezanom valovnicom.

Promjena, odnosno usvajanje novih znanja nije bilo iznenadno, već postupno, jer u prvoj polovini 7. stoljeća ni u jednom objektu nije bila pronađena isključivo keramika izrađena prema novim pravilima. Na temelju toga možemo zaključiti da je ranije homogenu okolinu počelo preplavljivati nešto novo. Možda se radi o postupnom miješanju sa starosjedilačkim stanovnicima ili, kako to shvaćaju češki istraživači, o novom valu slavenskih doseljenika iz Podunavlja.

Buduće analize keramike početnog i prijelaznog razdoblja svakako će biti usmjerene i u rješavanje pitanja izvora uzora i znanja koji istiskuju stare tradicije koje su doseljenike povezivale sa starom pradomovinom.

Prijevod na hrvatski: Zrinka Mileusnić

Lektura / *Proof-reading*: Stephen Hidlaugh za ETNOtrend d.o.o., Samobor

LITERATURA

- BAHOR, I., 2010. - Igor Bahor, Opis tehnologije izdelave posodja praškega tipa z Nove table, u: A. Pleterski - *Zgodnjesrednjevska naselbina na blejski Pristavi. Tafonomija, predmeti in čas*, Ljubljana.
- BEKIĆ, L., 2006. - Luka Bekić, *Zaštitna arheologija u okolici Varaždina. Arheološka istraživanja na autocesti Zagreb-Goričan i njezinim prilaznim cestama / Rescue Archaeology in the Varaždin Environs. Archaeological Research on the Zagreb-Goričan Highway and its Access Roads*, Zagreb.
- BITENC, P., KNIFIC, T. (ur.), 2001. - Polona Bitenc, Timotej Knific, *Od Rimljanov do Slovanov*, Ljubljana.
- CIGLENEČKI, S., 2000. - Slavko Ciglencečki, *Tinje nad Loko pri Žusmu. Poznoantična in zgodnjesrednjevska naselbina*, Ljubljana.
- FUSEK, G., 1994. - Gabriel Fusek, *Slovensko vo včasoslovanskom obdobju*, Nitra.
- FUSEK, G., 2008. - Gabriel Fusek, *Frühe Slawen im Mitteldonauegebiet. Kulturwandel in Mitteleuropa* (Bemman J., Schmauder M., eds.), Bonn, 645-656.
- GUŠTIN, M. (ur.), 2002. - Mitja Guštin, *Zgodnji Slovani. Zgodnjesrednjevska lončenina na obrobju vzhodnih Alp*, Ljubljana.
- GUŠTIN, M., 2004. - Mitja Guštin, Začetki slovanskega naseljevanja na Slovenskem. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, let. 75/40,2-3, Maribor, 253-265.

- GUŠTIN, M., 2005. - Mitja Guštin, *Tisti z Vzhoda*, Koper.
- GUŠTIN, M., 2006. - Mitja Guštin, Between the Slavs and Madyars, *Zalai Muzeum*, 15, Zalaegerszeg, 49-257.
- GUŠTIN, M., 2007. - Rani srednji vijek od alpskih obronaka do Panonije, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 24, Zagreb, 289-300.
- GUŠTIN, M. (ur.), 2008. - Mitja Guštin, *Srednji vek. Arheološke raziskave med Jadranskim morjem in Panonsko nižino*, Ljubljana, 49-52.
- GUŠTIN, M., 2008a. - Mitja Guštin, Die slawischen Migrationen von den Ostalpen bis zu den Ufern der nördlichen Adria, *Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland*, Heft 123, Eisenstadt, 195-200.
- GUŠTIN, M., 2008b. - Mitja Guštin, Slovansko skeletno grobišče na ledini Nova tabla pri Murski Soboti, *Srednji vek. Arheološke raziskave med Jadranskim morjem in Panonsko nižino* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 53-57.
- GUŠTIN, M., 2010. - Mitja Guštin, Odtisi prvih slovanskih rodov na območju mad vzhodnimi Alpami in zgornjim Jadranom. *Zbirka Zgodovinskega časopisa*, 39, Ljubljana, 45-58.
- GUŠTIN, M., PAVLOVIČ, D., 2011. - Mitja Guštin, Daša Pavlovič, Die slawische Einwanderung ins Prekmurje - Mura Gebiet (pannonisches südostrand) auf Grund der C14 Daten. *Simposium Wrocław* (u tisku).
- GUŠTIN, M., TIEFENGRABER, G., 2002. - Mitja Guštin, Georg Tiefengraber, Oblike in kronologija zgodnjerednjeveške lončenine na Novi tabli pri Murski Soboti, *Zgodnji Slovani. Zgodnjerednjeveška lončenina na obrobju vzhodnih Alp* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 46-62.
- HORVAT, M., 1999. - Milena Horvat, *Keramika. Tehnologija keramike, tipologija lončenine, keramični arhiv*, Ljubljana.
- KNIFIC, M., 2003. - Miha Knific, *Z vzhoda*. Strup produkcija, dokumentarni film.
- KRAHWINKLER, H., 2004. - Harald Krahwinkler, ... *in loco qui dicitur Riziano... Die Versammlung in Rižana/Riasano bei Koper/Capodistria im Jahre 804*, Knjižnica Annales 40, Koper.
- KUNA, M. et al., 2005. - Martin Kuna et al., *Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách*, Praha.
- PAVLOVIČ, D., 2008. - Daša Pavlovič, Novi izsledki arheoloških terenskih raziskav na Novi tabli pri Murski Soboti, *Srednji vek. Arheološke raziskave med Jadranskim morjem in Panonsko nižino* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 49-52.
- RICE, P. M., 1987. - Prudence M. Rice, *Pottery Analysis: A Sourcebook*, Chicago.
- ŠAVEL, I., 2008. - Irena Šavel, Staroslovansko grobišče Popava II pri Lipovcih, *Srednji vek. Arheološke raziskave med Jadranskim morjem in Panonsko nižino* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 65-70.
- TUŠEK, I. 2002. - Ivan Tušek, Poznoantična in zgodnjerednjeveška lončenina z najdišča Pod Kotomcesta, *Zgodnji Slovani. Zgodnjerednjeveška lončenina na obrobju vzhodnih Alp* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 36-45.

CHARACTERISTICS OF THE OLDEST SLAVIC POTTERY
THE EXAMPLE OF A POT FROM STRUCTURE SO 11 FROM THE
MURSKA SOBOTA-NOVA TABLA SITE

SUMMARY

In the period from 1999 to 2008, as part of motorway construction works, comprehensive archaeological excavations were conducted in the part of the Prekmurje region between the banks of the Mura River and the town of Murska Sobota. Numerous remains were unearthed that can be associated with the first Slavic settlement in the area of the Eastern Alps and Northern Adriatic.

In Nova Tabla, 189 residential structures from the early Middle Ages were examined. The settlement also contained a group of 11 skeleton graves, unearthed on the south-western margin of Roman tumuli with incineration graves. On the basis of typology and comparison with other related sites, and with the help of numerous radiocarbon dating tests, the Nova Tabla settlement has been divided into two larger cultural and time horizons: Murska Sobota 1 and 2, with interstages of development encompassing the period from the 6th until the beginning of the 9th century.

The inventory of pit SO 11 with a fragment of a simply made small jug with a loosely curved mouth can be classified as belonging to the oldest early Slavic settlement remains in Nova Tabla. The reconstructed small pot (Fig. 3) with its slender shaped body, indefinitely shaped mouth, hand-made with a porous undecorated surface, is a good representative of Prague Culture pottery (cf. M. KUNA *et al.*, 2005, 347) and has the recognisable workmanship characteristic of the earthenware of the first Slavic horizon of Murska Sobota 1. Apart from the light non-oxidised burning, the uneven, porous surface of the entire vessel is also typical of this facture.

In the Slovenian archaeological context, a porous surface on ceramic vessels and carved, wave-shaped decorative lines are typical of early mediaeval Slavic pottery. Generally, the porosity of the surface is associated with admixtures of plant origin, usually with grains of wheat, which usually get completely burned in the process of baking (G. FUSEK, 1994, 16; M. KUNA *et al.*, 2005, 339). One of the possible ways of achieving a porous surface was adding crushed coal. This method is hard to prove but was successfully carried out as part of an experiment in making Slavic pottery (M. GUŠTIN, 2005, 37; I. BAHOR, 2010).

The newcomers' distinctive pottery with its porous surface remained the only type of pottery over a short period of time. Soon after its appearance, in the first half of the seventh century, the first shaping and technological developments in early Slavic pottery from Nova Tabla and other sites had started.

KEY WORDS: *early Slavic pottery, Nova tabla near Murska Sobota, the Slavs*

Prijevod / *Translation*: Nina Matetić Pelikan za ETNOtrend d.o.o., Samobor

